

Spolnost in trajnost

Marc Barnes

Seksualna revolucija je vzbudila veliko pričakovanje, da bo odprava norm, tabujev, vrlin, pregreh in obledelih tradicij vodila v porast, v okrepitev spolne izkušnje, da nam bo razrahljala vajeti in nas odprla za to, kar je bilo do tedaj predmet ograjevanja, strogosti in nadzora. Ta mit o seksualni revoluciji je bil skupen tako njenim podpornikom kot nasprotnikom. Tisti, ki so podpirali njene trende, so upali, da se bo se vrt spolnosti razrasel čez ograde svojih skromnih gredic ter uvedel dobo vznemirljivih možnosti. Njeni nasprotniki pa so se bali, da se bo ta vrt razdivjal, postal neurejen in zaraščen. Dva različna pristopa, vendar ista hipoteza: konec krščanske seksualne etike bi pomenil rast, osvobodeno nadzora.

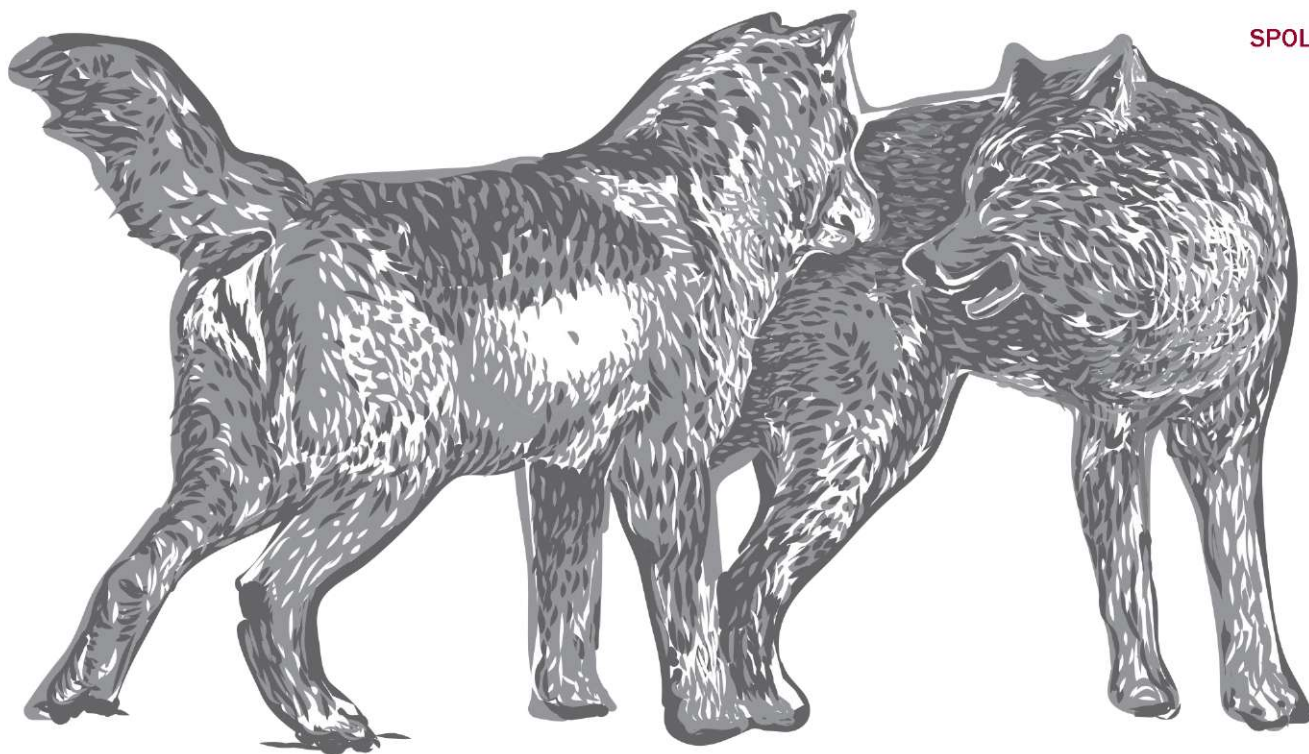
Ob pogledu nazaj težko skrijemo prizanesljiv nasmešek. Sedanjost je pokazala, da sta bila tako upanje kot strah neupravičena. Seksualna revolucija je v vseh pogledih zmagala, v naš odnos do spolnosti je uvedla novo sproščenost in udobje, normalizirala in razširila je kontracepcijo, splav, ločitev, pornografijo in vse te nove spolne svoboščine, ki jih zna kalvinistični pridigar stresti iz rokava, kadar hoče moderni svet, ki uživa v njih, obsoditi na neizbežni pekel. Toda zmagoslavje te revolucije ni privedlo do nove utemeljitve svobode, temveč prej do skrajnega poudarka na nadzoru, do pikolovskega in tehnično podkrepjenega urejanja vrta seksualnosti – do obvladovanja in neizprosnega gospostva. Te trditve ni težko dokazati.

Za pornografijo so se ljudje po eni strani bali, da bo spremenila moške v posiljevalce in prešuštnike, v divje in neukročene zveri. Ne, so trdili njeni zagovorniki, pornografija prej ponuja normalen, zdravju koristen ventil. Moškim bo pomagala razviti njihovo seksualnost. V resnici ni iz njih naredila niti cvet zdravja niti podivjane zveri, temveč z dolgočasene, turone zasvojenca. Pornografija je postala kot redna doza mamila. Njeni stranski učinki pa niso ravno divji: študija za študijo je pokazala, da so prej erektilne motnje, in ne razbrzdano, da je prej nezmožnost spolnega odnosa zunaj varnosti in nadzora pornografije, in ne prešuštniška svoboda, da je prej zmanjša-

nje užitka, in ne njegovo sramotno povečanje resnični sad te razburljive, nove spolne izobrazbe. »Spletna pornografija ubija spolno opravnost mladih moških,« je nedavno poudaril dr. Carlo Foresta, vodja italijanskega Združenja za andrologijo in spolno medicino. Atrofija, in ne divja ali kakšna druga rast, je resnični rezultat dobe pornografije.

Za kontracepcijo so pričakovali, da bo ženske osvobodila od zavez, oziroma, po mnenju njenih zagovornikov, od njihovega »suženjstva lastni biologiji«; toda ti osvoboditvi sta se lahko, ne glede na stopnjo njune dejanske izpolnitve, zgodili le za ceno nekega novega suženjstva – namreč suženjstva farmacevtskemu podjetju, ki je z vzponom kontracepcije postalo eden izmed neobhodnih partnerjev v reproduktivnem življenju para. Feministične avtorice, kot je Holly Grigg-Spall, so hitro ugotovile, da rutina ustavljanja menstruacije ne pomeni svobode od nadzora, temveč prej neko novo, strožjo obliko kontrole, ki vrh vsega še škoduje zdravju.

Ljudje so prestrašeni opozarjali, da bo s temi biološkimi, družbenimi in moralnimi spremembami pomen spolne identitete postal izrazito ohlapen. Isti obet so z veseljem pozdravili tisti, ki so v »spolnih vlogah« in heterogenem spolnem izražanju videli spono nadzorstva. A čeprav je res, da so togi pojmi »moškega«, »ženske« in »družine« postali tuji našemu modernemu razmišljanju, odprava teh struktur nikakor ni odprla dobe svobodne, »osebno definirane« seksualnosti, temveč je razpela nad nami tako kompleksen in togo opredeljen sistem spolnih identitet, da ga v svojih najhujših sanjah ne bi mogel domisliti niti kakšen sholastični filozof. V duhu najboljših sistematizatorjev sodobna teorija spolov in njeni popularnopsihološki zagovorniki razvijajo delitve, poddelitve in podpoddelitve »seksualnih identitet«, ki nas presenečajo s prefinjenimi razlikami med panseksualnim in omniseksualnim, aseksualnim in neseksualnim, med čustvenimi, psihičnimi in družbenimi dejavniki erotične ljubezni. Človeška izkušnja je postala tako znanstvena, da se lahko po mesecu poglobljenega in racionalnega premisleka – in seveda s pomočjo raznih tabel iz interneta – posameznik lahko okliče za »biromantičnega, cisseksualnega homoseksualca«, nato pa začne z izdelavo lastne zastave. Bistvo te pristne, živahne in osebno sprejete seksualnosti nikakor

ni svoboda, ampak sprejetost v sistem. Leta 2009 so se tako pojavili pozivi, da bi aseksualnost vključili v uradno kratico možnih seksualnosti: LGBTQ je postala LGBTQA, ki se je spremenila v LGBTQQIAAP, ki se je podaljšala v LGBTTIQQ2SA. Upi v razrahljanje vajeti so se še enkrat iztekli v novo obliko togosti.

Upanje in razočaranje

Kar se je torej začelo s pričakovanjem svobode, še več, s pričakovanjem nove samozavesti in udobja v lastnem telesu, se je končalo z nadzorovanjem. Isti vzorec bi lahko pokazali tudi na primerih plastične kirurgije, splava, umetne oploditve ali zakonske razveze, ki se izteče v pravno nadzorstvo nad našimi otroki, imetjem, prihodki, časom in celo lokacijo. Povprečnega spolnega življenja ne zaznamuje divja in polno izkušena svoboda (čeprav morda obstajajo srečneži, ki dejansko poosebljajo življenje, prikazano v resničnostnem šovu *Jersey Shore*), temveč togo nadzorstvo, panični strah pred različnimi »napakami«, odvisnost od strokovnjakov pri določanju naše identitete, izgleda, plodnosti, v primeru pornografije pa celo pri našem vznemirjenju. V tem položaju nismo zares srečni. Celo ljudje s trdnim zaupanjem v omenjene tehnologije in prakse bodo priznali, da so, kot je leta 2009 pokazala Betsy Stevenson v študiji *The Paradox of Declining Female Happiness*, ameriške ženske manj zadovoljne z življenjem danes, ob zmagoslavju seksualne revolucije, kot so bile na njenem začetku, da je spolnost bolj stresna ter da je v večini primerov obljuba užitka in udobja ostaja neizpolnjena. Rešitev, ki jo ponujajo zagovorniki revolucije, je preprosto večja

in bolj prosvetljena raba istih tehnologij. Nobenega dvoma ni, da bomo šli prav po tej poti. Toda kljub temu obstaja alternativa, ne toliko za »svet« ali za »kulturo« kot za posamezno osebo, ki bo v tej alternativni našla smisel. Če nismo srečni z našo spolno eksistenco, če obstaja neskladje med tem, kar nam obljublja – ljubeznijo, radostjo, zadovoljstvom, užitkom – in tem, kar nam dejansko daje, potem bodimo dovolj drzni in otročji ter se vprašajmo: »Ali delamo to stvar na pravi način?«

Spolnost in zemlja

Za odgovor na to vprašanje je dovolj, da se usmerimo k premisleku o kmetijstvu, ki bo v veliki meri osnovan na dveh čudovitih esejih Wendella Berryja, *Feminism, the Body, and the Machine* in *The Body and the Earth*.

Tako spolnost kot zemlja imata svoje lastno življenje. Zemlja se kmetu predstavlja z življenjem izven njegovega nadzora. Ima svojo lastno prst, vreme, obliko in kraj, svoje živalsko življenje in žuželke, skalnate zaplate, geografsko svojskost – previse, gričevje, močvirje in drugo. Tudi spolnost se nam predstavlja z lastnim življenjem. Ima krogotoke želje, plodnosti in menstruacije, ki jih nismo vzpostavili mi. Ima lastne gone, ki za svoje delovanje ne potrebujejo vedno našega pristanka. Ima lastno geografijo, določa našo obliko, denimo prsi, brado, boke, spolovilo in spolne značilnosti – je naša in hkrati ni naša. Vsa zadrega pubertete, tako smešna odraslim, ki so pozabili na njene nerodnosti, je pravzaprav boleče spoznanje dejstva, da je nekje v meni življenje, ki »se dogaja brez mene« – in mi pri tem še

Kaj je pravzaprav rezultat te netrajnostne rabe, ki zanika drugost rabljenega? Uničenje tistega temelja, na katerem smo sploh lahko dosegli užitek. Naša spolnost ne more vzdržati, če jo podvržemo popolnemu nadzoru, tako kot tudi zemlja ne more vzdržati enega samega, intenzivno gojenega pridelka.

daje mozolje. To »dogajanje brez mene«, to »samostojno življenje« bomo imenovali »drugost« spolnosti oziroma zemlje. Drugost seksualnosti je že lep čas vir sumničenja. Veliki verski rigorozneži in povprečni liberalni feministi se na tej točki strinjajo. Oboji vidijo v tej »drugosti« spolnosti nekaj, kar se vtika v osebnost. Zagovorniki strogosti menijo, da se življenje seksualnosti vtika v življenje duha, da je seksualnost ločena zahteva grešnega mesa ali zadrega v naši notranjosti, ki jo moramo zatreti. Podporniki kontracepcije pa vidijo v krogotokih spolnosti in v plodnosti nekaj, kar se vtika v življenje dela in osebne izpolnitve, neko ločeno zahtevo »biologije«, neugodno okoliščino, ki jo je pač treba odpraviti. Prvi zagovarjajo odrekanje, trpinčenje in molitev, drugi – etinilestradiol. Oboje spreleti srh spričo navideznega paradoksa, da je v nas nekaj, kar se dogaja brez nas in brez našega dovoljenja, neko življenje, ki pripada nam, a vendarle – strašna misel! – tudi mi pripadamo njemu. V tem je tudi razlog, zakaj je seksualna revolucija osebo naposled privezala k še več nadzorniškimi oblastem, namesto da bi jo osvobodila od njih. Raba nadzora je naša edina metoda, s katero lahko temu, kar ima lastno življenje, slečemo vso njegovo drugost.

To je še posebej jasno na primeru države. Totalitarna država nadzoruje svoje podanike in jim sleče življenje, ki se dogaja ločeno od nje, kar doseže s pomočjo različnih tehnik oblasti: skrivne policije, vohunov, propagande in podobnega. Njen glavni cilj je istovetnost državljana in države. Moderna spolna eksistenca, prestrašena pred življenjem zunaj svojega nadzora, prav tako uporablja tehnike oblasti: kontracepcijo, splav ali kirurške posege, s katerimi hoče seksualnosti sleči vso drugost in jo absolutno podvreči našim željam. Nadzorovanje spolnosti logično teži k temu absolutu. Transhumanisti sanjarijo o »koncu seksa« in »neizogibnem vzponu umetne maternice« (če omenim dva nedavna naslova), dobronamerni starši prepuščajo otrokom izbiro spola, zagovorniki kontracepcije pa se veselijo popolnega nadzora nad plodnostjo, ki bo s pomočjo vsadkov in materničnih vložkov ženskam omogočil, da bodo plodne samo na podlagi dokončne odločitve – vse, kar se predstavlja kot nekaj danega, kot možen vir presenečenja, se z oblastnimi

tehnikami preoblikuje tako, da prične nastopati kot rezultat hotene odločitve.

Netrajnostna raba kot nespoštovanje drugosti

Toda bilo bi absurdno, če bi se kmet odločil za isti pristop in dejal: »Ta zemlja mi pripada, a ima še vedno lastno življenje. To življenje bom zatrl in se s tem uveljavil kot edini gospodar zemlje. Ne bom več suženj njeni ekologiji.« Očitno je namreč, da je drugost zemlje natanko tisti dejavnik, zaradi katerega kmet sploh lahko kmetuje. Kmet zaseje seme v prst, ki je ni ustvaril, in to stori pod Soncem, ki ne sije po njegovem ukazu – kmet uporabi to, kar je dano, in uporabi ga lahko samo zato, ker je dano kot nekaj, kar se »že dogaja«. Njegovo delo je sodelovanje z zemljo, in ne golo gospostvo nad njo. Še celo najbolj izrazito tehnološke prakse se v svojem temelju zanašajo na procese onstran kmetovega nadzora. Setev brez kolobarjenja ali pluzenje brez ozira na geografske posebnosti ponižata svojevrstno življenje narave, njene krogotoke, ritme in svojskosti na enobarvno voljo človeka. To sta idiotski dejavnosti, ki se končata s peščenimi viharji, kajti šele svojevrstno življenje zemlje nam sploh omogoči njeno rabo. Netrajnostna raba ne upošteva drugosti tega, kar je rabljeno. Ta fenomen vedno izhaja iz skrajnega nadzora, s katerim zanikamo življenje, ki se dogaja ločeno od naše moči in želje, in nazadnje uničimo drugost, ki je sploh omogočila našo rabo.

Tudi netrajnostna raba seksualnosti uniči temelje, na katerih uživamo spolnost. V spolnem vzburljenju uživamo prav zaradi njegove drugosti, prav zaradi dejstva, da se naše telo odziva na ljubljene in za to ne prosi dovoljenja. V tem je pustolovščina, presenečenje in nevarnost erotičnega občutka – ne moremo ga niti izsiliti niti priklicati z golo močjo izbire, temveč pride od drugega kot blagoslov in darilo. Lagodnost pornografije in samozadovoljevanja hoče iz erotičnega občutka in spolnega užitka narediti rezultat naše hotene odločitve in izbire. Vedno ju izberemo, storimo nad samim seboj, doziramo na kontroliranem času in prostoru, s popolno oblastjo nad njeno razpoložljivostjo: v popolnem nasprotju z naravo spolnosti, ki je usmerjena v drugost, torej tudi v nasprotju s spontanostjo in

drugostjo erotičnega občutka. Z vzponom internetne pornografije je ta »kontrola« le še poudarjena: sedimo pred neskončno vrsto možnih dražljajev, povsem razpoložljivih naši izbiri. Resnična oseba ne more tekrovati s pornografijo: ne zato, ker bi ji manjkala ta ali ona vznemirljiva poteza, temveč ker je resnična ženska neki *drugi* in torej presega našo vse večjo željo po nadzoru.

Toda kaj je pravzaprav rezultat te netrajnostne rabe, ki zanika drugost rabljenega? Uničenje tistega temelja, na katerem smo sploh lahko dosegli užitek. Naša spolnost ne more vzdržati, če jo podvržemo popolnemu nadzoru, tako kot tudi zemlja ne more vzdržati enega samega, intenzivno gojenega pridelka. Pornografija postane dolgočasna, užitek se zmanjša in zmožnost spolne dejavnosti usahne, saj smo uničili prav tista sredstva, zaradi katerih smo sprva sploh uživali v pornografiji – naša erotična občutja in njihov buren odziv na nekaj drugega od nas samih.

Trajnostna raba kot sodelovanje

Trajnostna raba spoštuje drugost, ki ni nič drugega kot možnost rabe. Kmet si lahko še tako močno želi gojiti en sam pridelek, a vendarle ve, da bi s tem škodoval zemlji in uničil samo možnost prihodnjega kmetovanja; torej seje v harmoniji z življenjem, ki se dogaja brez njega, in se odloča za kolobarjenje. V zemlji ne vidi golega podaljška lastne volje, temveč prej utelešenje nekega svojskega življenja. Na podoben način tudi trajnostna spolna eksistenca spoštuje drugost seksualnosti, njeno edinstveno življenje. Ni namreč res, da je nadzor edini način soočanja z življenjem, ki se dogaja brez nas. Nadzor ali kontrola (iz contra, »proti«) nasprotuje drugosti tega, kar je rabljeno – toda lahko tudi sodelujemo, živimo v harmoniji z njo. To ne pomeni, da podležemo življenju seksualnosti. Če sledimo vsakemu gonu, če živimo povsem določeni s spolno eksistenco, ki se dogaja v nas, zgolj na nek drugačen način uničimo drugost spolnosti. S togim nadzorom drugost spolnosti uničimo tako, da jo naredimo za sinonim naše želje. Če pa v celoti »podležemo« seksualnemu življenju, uničimo drugost spolnosti tako, da iz samih sebe napravimo sinonim naše seksualnosti. V obeh primerih je raznovrstnost reducirana na istovetnost, možnost harmonije uniči prepričanje, da v resnici igra ena sama nota. Potrebujemo torej trajnostni odnos do svoje spolnosti, odnos, ki bi njeno drugost spoštoval, ne da bi ji hkrati podlegel, odnos, ki bi deloval v harmoniji z njenim svojskim življenjem in vzpostavil vzajemno razmerje, v katerem bi jaz oblikoval svojo

spolnost, ona pa bi oblikovala mene, tako kot kmet skrbi za zemljo, zemlja pa kmetu narekuje izbiro metode. Če se nam telo predstavlja kot težava, se ne smemo odzvati z oblastjo, z izbrisanjem te težave, temveč moramo s telesom sodelovati v skladu z njegovimi težavami: na ta način bomo vdruževali, in ne uničevali.

Spolnost in ekosistem

Tu lahko opozorimo še na nekaj. Obstaja tesna povezava med dejstvom, da nam je nekaj tuje, in dejstvom, da je ta stvar vpeta v *ekosistem*. Ekosistem je zapleteno omrežje organizma v njegovem razmerju do svojega okolja. Neko stvar v širšem smislu obravnavamo kot vpeto v ekosistem takrat, ko upoštevamo množico razmerij, ki jih ta stvar zaobsega. Toda če obravnavamo stvar kot središče mreže razmerij, poznanih ali nepoznanih, hkrati tudi pripoznamo drugost te stvari. Kako jasno je to pri srečevanju z drugimi ljudmi! Kdaj se prijatelj pokaže v vsej »svojskosti«, če ne takrat, ko premišljamo o množici njegovih razmerij: da je denimo odraščal pod očesom zahtevnega očeta, da mu je njegova babica pomenila vse, da je težko vzpostavil odnos do svoje sestre, da žaluje za umrlim bratom? Šele tedaj, ko vidimo v osebi del ekosistema, ki presega našo moč in vedenje, ko vidimo v njej središče zgodovine in pripovedi, sestavljene iz razmerij, ki ne bodo nikdar naša, zagledamo v njej nekoga nam »drugega«.

Isto velja za zemljo. Delo ekologije izpostavlja mrežo razmerij, v katero so vpete vse stvari, še zlasti tistih razmerij, ki presega našo moč in posebne cilje. Ribe niso zgolj naša hrana – so hrana medveda in orla, so filter vode, prehranjujejo se tudi same, nekemu plemenu priskrbijo religiozni obred, spet drugemu pa hrano za čez zimo. Spoštovati stvar v skladu z množico razmerij, tako poznanih kot nepoznanih, pomeni spoštovati stvar kot nekaj drugega, kot nekaj, kar ima lastno življenje, eksistenca, ki s svojimi učinki vpliva na resničnost povsem neodvisno od naših načrtov. Sleherni trajnostni pristop je torej ekološki, sleherna netrajnostna raba pa je nespoštovanje stvari kot biti-v-razmerju.

Če se na svojo seksualnost nanašamo na nadzorstveni način, delujemo protiekološko, kajti zanikanje drugosti stvari je obenem tudi zanikanje, da ta stvar obstaja kot vpeta v razmerja, ki presega našo posebne rabe. Da zaviranje plodnosti vodi v zaviranje spolnega gona in želje, zlasti pri ženskah, bi nas ne smelo nič bolj presenetiti kot dejstvo, da pretirano ribarjenje v reki vpliva na druge živali v tem ekosistemu – v obeh primerih zanikamo celotno življenje neke stvari. Pretreseni smo, ko

izvemo, da kondomi ošibijo učinek navezanosti, ki se ustvari s spolnim odnosom, toda pretreseni smo le zato, ker zanikamo, da je seksualnost v enaki meri vpeta v razmerja medčloveške navezanosti v kot je povezana s človeškim užitek in razmnoževanjem. Upiramo se študijam, ki kontracepcijske tablete povezujejo z rakom na dojki in krvnimi strdk, vendar le zato, ker spolnosti ne obravnavamo ekološko, kot nekaj bistveno povezanega s tako tujimi zadevami, kot je na primer dojenje ali kardiovaskularni sistem, temveč jo obravnavamo le z ozirom na cilje, ki jih želimo in lahko nadzorujemo – namreč plodnost. Da oralna kontracepcijska sredstva dokazano vplivajo na privlačnost, ki jo ženska čuti do moških; da ženske v razmerjih »poročajo o znatnem zmanjšanju tekmovanja med spoloma,« ko uporabljajo hormonsko kontracepcijo; ali da so ženske, ki so uporabljale tabletko, po študiji iz leta 2011 »uživale nižjo stopnjo spolnega zadovoljstva in privlačnosti do partnerja, med razmerjem izkušale vse več spolnega nezadovoljstva in pogosteje same predlagale razvezo, če je prišlo do nje« (navajam po študiji *Relationship satisfaction and outcome in women who meet their partner while using oral contraception*) – vse te nenavadne in osupljive povezave ne bi smele presenetiti stališča, ki hoče doseči trajnost in spoštovanje drugosti ter ekološke narave naše seksualnosti, ravno na podlagi njene vpetosti v razmerja, ki se »dogajajo brez nas«.

Tega protiekološkega pojava nočem omejiti na našo rabo kontracepcije, ga je pa lažje izpostaviti, saj se je v zadnjih letih namnožilo študij na to temo. Prisoten je tudi v pornografiji, ki našo spolno eksistenco postopoma reducira na nabiranje udob in užitkov spolnega gona; toda ker se v resnici naš spolni gon ne nanaša le na fizični užitek, temveč tudi na medosebno navezanost, končamo v odvisnosti od pikslov. Prisoten je v

razvezi: njena ekološka razmerja z ekonomijo, kulturo, otroško psihologijo imajo dolgoročne posledice. Prisoten je v splavu, kulturi bežnih spolnih razmerij in tehnologiji umetnega oplodjevanja. Ali moramo biti užaljeni, ker nas seksualnost presega s svojimi razmerji, tako znanimi kot nepoznanimi? Nič bolj kot bi moral biti užaljen kmet, ker je zemlja vpeta v mrežo razmerij, ki jih mora v skladu z lastno nalogo spoznati in vzdrževati, ne le zavoljo zemlje, temveč tudi v svoje dobro in za svoj uspeh pri kmetovanju.

Svobodi naproti

Navsezadnje je naša seksualnost lastna nam samim. Živeti v harmoniji s tem, kar je v spolnosti *danega*, v nasprotju z rabo seksualnosti za smotre, ki omejujejo, nadzorujejo in zanikajo njeno celotno življenje, pomeni preprosto živeti bolj celovito, integrirano eksistenco. Projekt trajnosti je težaven, in sicer prav zato, ker zahteva poglobljeno razumevanje stvari, ki jih uporabljamo, ker zahteva skrbno in spoštljivo držo do njihovega svojkega življenja in pripravljenost, da zanikamo sebe in svoje neposredne želje ter damo prednost višjemu dobremu – popolni integraciji naše spolnosti z našo osebnostjo.

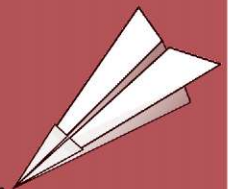
Toda radost zraste ravno iz teh težav, kajti tako kot harmonija in vzajmeni odnos ukineta potrebo po nadzoru, togosti in gospodstvu v državi, družini in na kmetiji, tako tudi harmonija osebe z njeno spolno eksistenco odpre novo, osebnostno svobodo. ●

Marc Barnes je ameriški filozof in esejist, študent na Franciscan University v Steubenvilleu, avtor bloga badcatholic.co

prevod: Aljoša Kravanja

NAJ NASLEDNJA RAZPOTJA PRILETIJO V VAŠ NABIRALNIK ...

Postanite naš naročnik in revijo boste brezplačno prejeli na dom.

Na spletni strani www.razpotja.si/naroci-se vnesite svoje podatke v elektronsko naročilnico. Za vse ostalo poskrbimo mi.